

УДК 333.9
JEL F22

О. Комендант, канд. екон. наук, асист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

СУЧАСНІ ЦЕНТРИ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ПРАЦІ ПІД ВПЛИВОМ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Визначено основні складові впливу нової економіки на сучасні світові центри міжнародної міграції. Розглянуто сучасний стан світових центрів міжнародної міграції. Здійснено емпіричну перевірку міжнародної міграції та розвитку на міжнародному ринку праці нових форм міграції.

Ключові слова: міжнародна міграція, нова економіка, форми міграції, міжнародні центри міграції

Постановка проблеми в її загальному вигляді, її зв'язок із важливими практичними завданнями.

Економічна міграція є невід'ємною частиною розвитку світової економіки, поряд із переміщенням товарів, капіталів, технологій та розвитком інформаційних потоків вона є однією з основних складових процесів глобалізації. За оцінками експертів Міжнародної Організації Праці, на початок XXI сторіччя у світі нараховується від 36 до 42 млн. трудових мігрантів. За останні 25 років кількість мігрантів збільшилась удвічі і за оцінками міжнародних організацій в наступні 10 років тенденція буде аналогічною [9]. Очікується, що кількість мігрантів ще подвоїться. Наприклад, такі країни як Канада, Австралія, ОАЕ в найближчі 100 років планують збільшити населення в 4-6 разів за рахунок міжнародних мігрантів. Крім того, міжнародна міграція є вагомим фактором соціально-економічного розвитку країн-донорів, що змушує напрацьовувати набір стратегій з метою запобігання негативним тенденціям. Зважаючи на зростаючі масштаби міжнародної міграції виключне значення починає займати якість трудових ресурсів та ринку робочої сили для функціонування та розвитку світової економіки в цілому та національної економіки зокрема Під впливом наростаючої інформаційної економіки економічна міграція також видозмінюється починають домінувати форми і види, що були доповняльними у попередньому не інформаційному середовищі. Дослідження процесів міжнародної міграції робочої сили у ситуації нової економіки є достатньо новим напрямом для вітчизняної теорії та практики аналізу та прогнозування процесів міжнародної міграції робочої сили.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та невіришені раніше частини проблеми. Зважаючи на актуальність проблем, пов'язаних з розвитком та сучасним станом світового ринку робочої сили та міжнародним рухом робочої сили, їх дослідження займають важливе місце не тільки в роботах вчених, але також є важливою частиною дослідницько-аналітичної роботи в рамках ООН, Міжнародної організації з міграції та окремих організацій, які входять до структури Організації Об'єднаних Націй, зокрема, Міжнародної організації праці. Наприклад, виступ Генерального секретаря на 65 сесії ООН у серпні 2010 р. був присвячений проблемам міжнародної міграції [1]. В Україні дослідженням проблем трудової міграції в різних аспектах займалися В.Базилевич, А. Гайдучський, Л. Гальків, В. Геєць, О. Грішнова, А. Кредісов, Е. Лібанова, Ю. Макогон, Ю. Пахомов, А. Подручник, А. Румянцев, А. Старостіна, А.Філіпенко та ін. Не дивлячись на значний науковий та практичний інтерес, проблема міжнародної міграції у розрізі нової економіки і зокрема нові якісні складові цього процесу все ще залишається нерозкритою.

Метою статті є дослідження основних складові впливу нової економіки на сучасні світові центри міжнародної міграції. Об'єктом є сучасні світові центри міжнародної міграції. Предметом аналізу є емпірична

перевірка міжнародної міграції та розвитку на ринку нових форм міграції.

Викладення основного матеріалу. Одним із важливих елементів глобальної економічної системи, на яку перетворився світ на початку третього тисячоліття, є міжнародний ринок праці з його уніфікованою шкалою критеріїв щодо якості трудових ресурсів, розвитком нових форм зайнятості, гнучкістю та надзвичайною мобільністю сукупної робочої сили. За умов поглиблення глобалізаційних процесів у світовому господарстві, котрі проявляються у зростанні взаємозалежності країн та їхніх регіональних угруповань, національні ринки праці, як і ринки товарів, послуг та капіталів, дедалі більше втрачають свою замкненість та відокремленість, що приводить до утворення так званого спільного ринку праці, що формується за рахунок міжнародної міграції. Міграція робочої сили (лат. *migratio*) в класичній економічній теорії – переселення працездатного населення з однієї держави в іншу із ціллю працевлаштування, які викликані причинами економічного та неекономічного характеру. До традиційних спонукальних мотивів та причин міжнародної міграції трудових ресурсів належать: різниця в рівнях економічного розвитку окремих країн; нерівномірність у темпах і обсягах нагромадження капіталу на різних ділянках світового господарства; наявність національних відмінностей у розмірах заробітної плати; діяльність ТНК і пов'язана з нею міжнародна мобільність капіталу; масове хронічне безробіття в слаборозвинутих країнах; політична та економічна кризи колишньої соціалістичної системи; поглиблення регіональної та світової економічної інтеграції; зростання попиту з боку лідерів світової економіки на інтелектуальну робочу силу; стрімкий розвиток сучасних засобів зв'язку, комунікацій та транспорту; чинники неекономічного характеру: воєнні та релігійні конфлікти, розвал федеративних держав, національні, сімейні та етнічні проблеми [10]. Основною ж причиною щорічного зростання об'єму світових міграційних процесів є все таки соціально-економічні мотиви. Саме можливість заробити більше, аніж у власній країні, є основною з причин, що спонукає сотні тисяч мігрантів щороку залишати рідні місця в пошуках кращої долі за кордоном. Вони і призводять до формування міжнародного ринку праці, з характерною для нього системою відносин, що складається між державами з приводу узгодження попиту та пропозиції робочої сили, регулювання її міждержавних потоків, оплати праці та соціального захисту за умов транснаціоналізації національних економік. Ці відносини виникають у зв'язку з нерівномірністю розміщення капіталу та людського ресурсу у країнах світу та з відмінностями у їхньому відтворенні на національному рівні. Якщо у якщо у 1870 р. рівень доходів на душу населення в США у дев'ять разів перевищував аналогічний показник найбідніших країн світу, то у 1960 р. цей розрив сягнув вже 50-кратного розміру. За даними експертів ООН, до 2025 р. у країнах, що розвиваються,

проживатиме абсолютна більшість населення – 7,8 млрд. осіб (нині 4,8 млрд. із 6 млрд. населення світу). Відповідно якщо нині 80% населення світу втягнене

у боротьбу за виживання, то через 25 років цей показник становитиме близько 90%.

Таблиця 1. Показники міжнародної міграції за 1960, 1990, 2005 та 2010 р.р.

	Загальна чисельність мігрантів (тис. осіб)				Річний приріст (%)	Часта у загальній кількості населення (%)		Показник жіночої міграції (%)	Часта емігрантів (%)	
	1960	1990	2005	2010		1960	2005		1960	2005
Азія	28 494	50 875	55 128	61 324	0,7	1,7	1,4	46,6	47,1	1,7
Європа	17 511	49 360	64 330	69 744	2,9	3,0	8,8	49,0	52,9	7,3
Лат. Америка	6 151	7 130	6 869	7 480	0,2	2,8	1,2	44,6	48,4	5,0
Півн. Америка	13 603	27 773	45 597	50 042	2,8	6,7	13,6	50,8	50,3	1,1
Океанія	2 142	4 365	5 516	6 014	1,7	13,5	16,4	44,3	48,2	4,9
Арабські країни	3 311	15354	21327	25731	1,5	3,4	6,8	46,7	43,6	4,7
Центральна та Східна Європа	7 479	33883	30993	30676	1,5	2,6	5,1	50,5	56,0	9,5
СНД	2 941	28230	25015	24752	3,1	1,4	8,4	47,9	57,8	11,2
Східна Азія	5 955	6342	9608	10802	1,1	0,7	0,5	46,8	48,8	1,0
Південна Азія	17 871	20195	13847	14303	-0,4	3,0	0,9	46,5	44,7	1,6
ОЕСР	31 574	61824	97622	108514	2,6	4,1	8,2	48,7	51,1	3,9
ЕС (27)	13 555	26660	41596	46911	2,8	3,5	8,5	49,1	51,4	5,7
Світ	77 114	155518	195245	213944	1,1	2,6	3,0	47,0	49,2	3,0

* Джерело: Складено автором за даними [4, 5, 7, 8].

Загальна чисельність мігрантів на міжнародному ринку праці за підрахунками ООН становить у 2012 р. 214 млн. осіб (у 2005 році світова кількість мігрантів складала 191 млн. осіб), що становить 3 % усього населення світу, які проживають за межами країни свого походження, включаючи близько 12 млн. міжнародних біженців та шукачів притулку. Темпи приросту чисельності мігрантів на міжнародному ринку праці складають в середньому 1,1-1,3 % щорічно. Лідерами по показнику річного приросту є Північноамериканський та Західноєвропейський центри міжнародного ринку праці, які мають річний приріст у розмірі 2,8 %. Нетто імпортером робочої сили є регіон Південної Азії з показником -0,4 %. Статистичні дані свідчать що чоловіча зайнятість все ще переважає жіночу у всьому світі на 1,8 %. В табл. 1. Наведені показники міжнародної міграції за 1960, 1990, 2005 та 2010 роки.

Міграція як явище виникла і розвивалась одночасно із самим людством. Немає жодної країни у світі, яка б на різних етапах свого розвитку тією чи іншою мірою не була задіяна у світових міграційних процесах: чи то в ролі країни-донора-постачальника трудових ресурсів, чи то у ролі країни-реципієнта. Відтак інтенсивне переміщення трудових ресурсів відбувається за багатьма географічними напрямками: між країнами Азії, Східної і Західної Європи, Північної та Латинської Америки. Найбільшим центрами міжнародної міграції є Західна Європа на її долю припадає частка 32,6% мігрантів, Азія – 28,7% та Північна Америка – 23,4%. Виділяють п'ять основних напрямків міжнародної міграції робочої сили (рис.1): міграція із країн, що розвиваються, до промислово розвинених країн; міграція у межах промислово розвинених країн; міграція робочої сили між країнами, що розвиваються; міграція робочої сили з колишніх соціалістичних країн в промислово розвинені країни (схожа із міграцією із країн, що розвиваються, в промислово розвинені країни); міграція наукових працівників, кваліфікованих спеціалістів із промислово розвинених країн в країни, що розвиваються.

Серед найважливіших центрів тяжіння іноземної робочої сили, які визначають сучасні напрямки міжна-

родної трудової міграції, можна виділити: Північноамериканський регіон, Західноєвропейський регіон, Південно-Східна та Західна Азія, Арабський регіон та Латиноамериканський регіон.

Окрім того, за даними ООН, значна частина мігрантів переїжджає не тільки в розвинуті країни (іноді в іноземній літературі їх називають "Північ"), але й в країни, що розвиваються ("Південь"). В 2010 році близька 73 млн. осіб міжнародних мігрантів, що народилися на "Півдні" залишилися жити в тому ж регіоні, не змінюючи центр міжнародної міграції. І лише трошки менше за 74 міль. осіб, хто народився на "Півдні" і переїхав до "Півночі". На 27 % менше сукупна кількість міжнародних мігрантів, що змінила місце проживання в середині високорозвинутих країн (53 млн. осіб) і майже в 6 разів менша сукупна кількість тих, хто переїхав до країн, що розвиваються (13 млн. осіб). За два останніх десятиліття чисельність мігрантів, що народилися у країнах, що розвиваються і переїхали до країн високорозвинутих збільшилась на 85 % – з 40 млн. осіб у 1990 році до 74 млн. осіб у 2010 році це більш ніж у двічі перебільшує приріст загальної чисельності міжнародних мігрантів (на 38 %). Для країни "Півночі" іноземна робоча сила із країн "Півдня" означає забезпечення ряду галузей, інфраструктурних служб необхідними робітниками, без яких неможливий виробничий процес.

В кожному регіоні домінуючою є певна модель ринку. В залежності від цього в теоретичних концепціях існує кілька основних моделей ринку праці, які пов'язані з особливостями політики зайнятості, що проводиться в певних окремих країнах, кожна з яких складається з тієї чи іншої системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації працівників, системи заповнення вакантних робочих місць і способів регулювання трудових відносин з участю профспілок. В аспектах активного розповсюдження інформаційної економіки і відповідної, принесеної нею трансформацією трудових відносин – працівники нового типу, або "нові працівники" з'являються хаотично у всіх **сучасних центрах міжнародного ринку праці, не зважаючи на економічні показники розвитку.**

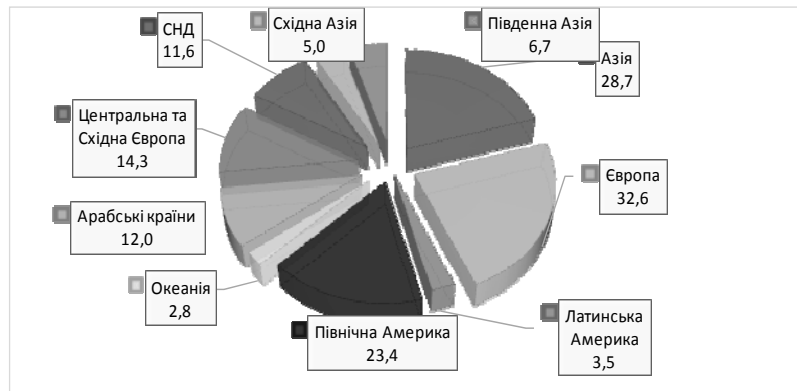

Рис. 1. Частка загальної чисельності мігрантів у світі, 2010 р.

* Джерело: Складено автором за даними [4, 5, 7, 8].

Серед сучасних центрів міжнародного ринку праці вирізняється **Північноамериканський центр**. Цей регіон традиційно характеризувався в минулому столітті та продовжує в XXI ст. характеризуватись масовими потоками іммігрантів з усього світу. Модель на ринку праці Північної Америки характеризується свободою роботодавця у відносинах найму та звільнення, перевагою колективно-договірного регулювання на рівні підприємства та фірми, що посилюється під впливом нової економіки. Така ситуація сприяє динамічним змінам на ринку праці, чутливому реагуванню на кон'юнктурні зміни у кількості та головне якості робочих місць. Саме на цьому центрі міжнародного ринку праці з'явилися нові форми дистанційної зайнятості, "телероботи", що з часом стали характерними для інформаційної економіки. Для ринку праці США притаманна децентра-

лізація законодавства про зайнятість і допомогу безробітним, розробляється й ухвалюється кожним штатом окремо. У разі необхідності скорочення обсягу праці або виробництва тривалість робочого часу одного працівника не змінюється, а частина працівників може бути звільнена. Про звільнення працівників повідомляють не заздалегідь, а перед самим звільненням. Колективними договорами охоплена лише чверть усіх працівників. Внутрішньо фірмової підготовки персоналу майже немає, за винятком підготовки специфічних спеціальностей. Пересування працівників відбувається здебільшого через переведення працівника на іншу роботу. Така політика фірм веде до високої географічної і професійної мобільності працівників, а також до вищого рівня безробіття ніж, наприклад, в Японії та Швеції.

Таблиця 2. Показники міжнародної міграції в країнах Північної Америки

	Загальна чисельність мігрантів (тис. осіб)			Річний приріст (%)	Часта у загальній кількості населення (%)		Показник жіночої міграції (%)		Часта емігрантів (%)
	1960	1990	2010	1960–2010	1960	2005	1960	2005	2000–2002
Канада	2 766,3	4 497,5	7 202,3	1,8	15,4	19,5	48,1	52,0	4,0
США	10 825,6	23 251,0	42 813,3	2,9	5,8	13,0	51,1	50,1	0,8
Мексика	223,2	701,1	725,7	2,2	0,6	0,6	46,2	49,4	9,0

* Джерело: складено автором за даними [4, 5].

В Північноамериканському регіоні США і Канада історично були й залишаються районами масової імміграції населення та робочої сили з усього світу. За експертними оцінками, протягом 1950–1990 рр. до США емігрувало 25 млн. осіб, до Канади – 3,5 млн. Приплив іммігрантів у ці країни оцінюється у 1 млн. осіб щорічно. При цьому основна частка іммігрантів у США припадає на вихідців з азійських та латиноамериканських країн і складає близько 88 % загального імміграційного потоку в дану країну. За рахунок цього для США є характерним компактне розселення іммігрантів з формуванням "етнічного" бізнесу у будівництві, торгівлі й сфері послуг, в тому числі інформаційних.

США, реалізуючи цілеспрямовану політику з залучення висококваліфікованих кадрів, є загальнознаним центром тяжіння "готових" професіоналів. Серед емігрантів, які виїжджають в США, спостерігається значна частка вчених та висококваліфікованих спеціалістів в порівнянні з іншими країнами. Так, серед членів Національної академії наук США 23 особи-емігранти. Американські вчені порахували, що за період 1965–2000 рр. США за рахунок залучення висококваліфікованих іноземних кадрів удалося заощадити на освіті та науковій

діяльності близько 200 млрд. дол. США. До основних індикаторів ринку праці США, що оцінюють становище, визначають динаміку та прогнозують структурні зміни на ринку праці, що включають потоки міжнародної міграції відносять:

- Employment Report. Він відображає ситуацію на ринку праці і включає дані про рівень зайнятості, кількість нових робочих місць, середньої погодинної оплати праці та середньостатистичної тривалості робочого тижня;

- Employment Cost Index. Даний індекс відбиває зміну витрат на оплату праці без урахування міграції робочої сили з однієї галузі в іншу. Має високу ступінь впливу на ринок: вважається одним з найважливіших випереджаючих індикаторів інфляції;

- Initial Claims. Це показник, що відображає число осіб, які подали первинні заяви на отримання державної допомоги по безробіттю. Середнє цього показника за останні чотири тижні використовується для виявлення прихованих тенденцій на ринку праці. Вважається ефективним показником стану ринку праці та надійним індикатором майбутньої тенденції в звіті про зайнятість.

Незважаючи на те, що наведені показники рахуються виключно по ринку праці США вони є одними з най-

важливіших, що впливають на стан валютних коливань на світовому фінансовому ринку. Це показує тісний взаємозв'язок функціонування глобального фінансового ринку із реальними міграційними процесами в світі, в тому числі і в США. Отже, Північноамериканський центр міжнародного ринку праці характеризується високими темпами в обсягах міграції з активними проявами форм міграції та зайнятості "нової економіки", що має глобальний вплив на весь світ.

Західноєвропейський центр міжнародного ринку праці розташований, виходячи з його назви, в регіоні

Західної Європи. Для панівної моделі ринку праці в Західній Європі характерний високий рівень правової захищеності працівників, жорсткі норми трудового права, орієнтовані на збереження робочих місць, регіонально галузеве регулювання рівня оплати праці. Окремим підвидом є шведська модель регулювання ринку праці. Її характеризує активна превентивна політика держави щодо зайнятості, внаслідок чого рівень безробіття в цій країні тримається на мінімальному рівні. Політика на ринку праці полягає в попередженні безробіття, а не в сприянні тим, хто вже втратив роботу.

Таблиця 3. Показники міжнародної міграції в обраних країнах Західної Європи

	Загальна чисельність мігрантів (тис. осіб)				Річний приріст (%)	Часта у загальній кількості населення (%)		Показник жіночої міграції (%)		Часта емігрантів (%)
	1960	1990	2005	2010		1960–2010	1960	2005	1960	
Норвегія	61,6	195,2	370,6	485,4	4,0	1,7	8,0	54,3	51,1	3,9
Ірландія	73,0	228,0	617,6	898,6	4,7	2,6	14,8	51,7	49,9	20,0
Нідерланди	446,6	1 191,6	1 735,4	1 752,9	3,0	3,9	10,6	58,8	51,6	4,7
Швеція	295,6	777,6	1 112,9	1 306,0	2,9	4,0	12,3	55,1	52,2	3,3
Франція	3 507,2	5 897,3	6 478,6	6 684,8	1,4	7,7	10,6	44,5	51,0	2,9
Швейцарія	714,2	1 376,4	1 659,7	1 762,8	1,9	13,4	22,3	53,3	49,7	5,6
Іспанія	210,9	829,7	4 607,9	6 377,5	6,9	0,7	10,7	52,2	47,7	3,2
Данія	94,0	235,2	420,8	483,7	3,3	2,1	7,8	64,3	51,9	4,3
Бельгія	441,6	891,5	882,1	974,8	1,5	4,8	8,5	45,1	48,9	4,4
Італія	459,6	1 428,2	3 067,7	4 463,4	4,2	0,9	5,2	57,3	53,5	5,4
Ліхтенштейн	4,1	10,9	11,9	12,5	2,4	24,6	34,2	53,8	48,8	12,6
Велика Британія	1 661,9	3 716,3	5 837,8	6 451,7	2,8	3,2	9,7	48,7	53,2	6,6
Німеччина	2 002,9	5 936,2	10 597,9	10 758,1	3,7	2,8	12,9	35,1	46,7	4,7

* Джерело: складено автором за даними [4, 5].

Повна зайнятість досягається за рахунок таких заходів: по-перше, проведення фінансової політики, спрямованої на підтримання менш прибуткових підприємств і обмеження прибутку, високодохідних фірм з метою зниження інфляційної конкуренції між фірмами через підвищення заробітної плати; по-друге, проведення "політики солідарності" в заробітній платі для досягнення однакової плати за однакову працю незалежно від фінансового стану тих чи інших фірм, що спонукає малоприбуткові підприємства скорочувати чисельність працівників, зменшувати або припиняти свою діяльність, а високоприбуткові – обмежувати рівень оплати нижче своїх можливостей; по-третє, підтримання зайнятості у тих сферах економіки, які мали низькі результати діяльності, проте забезпечували розв'язання соціальних завдань.

Велику роль у використанні іноземної робочої сили у Західноєвропейському регіоні зіграло інтеграційне угруповання країн у ЄС, одним з елементів якого є спільний ринок робочої сили. Кожне розширення кордонів ЄС спричиняло нову хвилю імміграції. Остання масова хвиля спостерігалась у 2004 році, коли до ЄС приєдналися 10 нових членів із населенням понад 130 млн. осіб. Переважна частина якого має високий рівень освіти, але отримує доходи, які складають лише 1/3 середньоєвропейського рівня.

Загальна чисельність іммігрантів у країнах ЄС у 2012 р. складала близько 35 млн. осіб. Лідером за кількістю мігрантів західноєвропейському регіоні є Німеччина, загальна кількість мігрантів в цій країні становить близько 10 млн. осіб. Умовно друге місце за загальною чисельністю мігрантів ділять Франція, Велика Британія та Іспанія по 6,5 млн. осіб. При цьому значна частка іноземців у загальній чисельності населення більш характерна для Люксембургу (39 %), Швейцарії (23 %), Великої Британії (15 %), Німеччини (10 %) та Австрії (9,5 %). Основними країнами-донорами для європейських країн є такі: Алжир, Марокко і Португалія – для

Франції; Італія та Марокко – для Бельгії; Туреччина, країни колишньої Югославії, Італія, Греція і Польща – для Німеччини; Туреччина і Марокко – для Нідерландів; Італія, країни Югославії та Іспанія – для Швейцарії; Індія – для Великої Британії. Як правило, іноземні працівники використовуються на "непрестижних", малооплачуваних роботах. Наприклад, у Франції та Німеччині більше половини всіх іммігрантів зайняті в оброблювальній промисловості й торгівлі, 25 % – у будівництві; у Бельгії іммігранти становлять половину всіх шахтарів, у Швейцарії – 40 % будівельних робітників тощо.

Разом із тим протягом останніх років у Європі намітилися певні зміни традиційної структури зайнятості іммігрантів, що в тому числі відбувається під впливом інформаційної економіки. Збільшується частка іноземців, які працюють у сфері високих технологій та послуг на фоні зниження їхньої зайнятості у сталеливарній промисловості, металообробці та автомобілебудуванні. Західна Європа перетворилася з батьківщини еміграції на найбільший центр притягання іноземної робочої сили й успішно конкурує зі США у використанні дешевих людських ресурсів як слабозвинутих країн світу так і конкурентної робочої сили з високорозвинутих країн. Зважаючи на зростання числа іммігрантів в країнах Західної Європи засилля інших культур і релігій стало так само інтенсивним, як і у традиційних імміграційних центрах – США та Канаді. Особливо це стосується таких держав, як Франція, Велика Британія та Нідерланди. Поглиблення європейських інтеграційних процесів протягом останніх двох десятиліть істотно модернізувало свідомість європейців, яка характеризується поєднанням міжнародної толерантності всередині ЄС та ставленням до іммігрантів із третіх країн як до чужих елементів. З розширенням кордонів ЄС характерною для західноєвропейського регіону також стає субрегіональна міграція: в пошуках роботи з однієї європейської країни в іншу щорічно переїжджає понад 1 млн. осіб.

Отже, Західноєвропейський центр міжнародного ринку праці характеризується високими темпами в обсягах міграції з активними проявами зайнятості "нової економіки". Основу міграційного потоку у країни західноєвропейського регіону складають емігранти з Туреччини, Португалії, Польщі, Іспанії, Греції, Угорщини, Чехії, Словаччини, колишньої Югославії. Збільшується в країнах Західної Європи частка емігрантів з України, Росії, Білорусі, а також з Індії, Пакистану, Афганістану, В'єтнаму та інших країн, що розвиваються.

Південно-Східна та Західна Азія. В цьому регіоні домінуючою є Японська модель ринку праці, для якої характерна система трудових відносин, яка ґрунтується на принципі "довічного найму", за якої гарантується зайнятість працівника на підприємстві до досягнення ним віку 55–60 років. Розміри заробітної плати працівників і соціальних винагород прямо залежать від кількості відпрацьованих років. При цьому протягом усієї трудової діяльності працівники періодично підвищують кваліфікацію у відповідних внутрішньофірмових службах, і переміщення їх відбувається строго за планом.

Така політика сприяє вихованню у працівників підприємств творчого ставлення до виконання своїх обов'язків, підвищенню їхньої відповідальності за якість роботи. У разі необхідності скорочення виробництва підприємці здебільшого вирішують ці проблеми не шляхом звільнення персоналу, а переведенням частини працівників за їхньої згоди на інші підприємства або скороченням тривалості робочого часу на даному підприємстві.

Від середини 1980-х Японія почала залучати іноземних робітників на низькооплачувані роботи у сферу послуг та будівництво. Більшість іммігрантів працевлаштовувалася нелегально, оскільки законодавство країни забороняло наймати некваліфіковану робочу силу. У 1990 р. законодавство було змінено, дозволяючи залучення некваліфікованої іноземної робочої сили з числа

осіб японського походження з Латинської Америки та іноземних фахівців деяких категорій. За декілька років чисельність іноземного населення, що законно проживало в Японії, зросла на 60 %, але число незареєстрованих мігрантів теж збільшилося і у 2005 р. приблизно складало 300 тис. осіб.

В цьому регіоні виділяють ще одну модель ринку праці – китайську, яка характеризується жорстким регулюванням трудових відносин з боку держави у державному секторі з майже повною відсутністю регулювання у приватному секторі.

Загальна чисельність іммігрантів у країнах Південно-Східної та Західної Азії у 2012 р. складала близько 20 млн. осіб. Унаслідок економічного зростання такі країни як Гонг Конг, Сінгапур, Японія, Малайзія, Південна Корея, Австралія та Нова Зеландія стали привабливими для іммігрантів, але частка нелегальної міграції для них є надзвичайно великою. Лідером за кількістю мігрантів в цьому регіоні є Індія, загальна кількість мігрантів в ній складає близько 5,5 млн. чол. Далі слідує Австралія з кількістю мігрантів на рівні 4,5 млн. осіб, Гонг Конг – 2,7 млн. осіб та Японія – 2,1 млн. осіб. Таким чином, основними країнами реципієнтами іноземної робочої сили в цьому регіоні є Індія, Австралія разом з Новою Зеландією, Китай та Японія

Арабський центр. Арабський центр міжнародного ринку праці – район нафтовидобувних країн Близького Сходу. В регіоні Перської затоки великомасштабна міжнародна міграція розпочалася ще у 1950-ті роки, коли внаслідок стрімкого зростання цін на нафту і необхідності реорганізації національних господарств країн Близького Сходу із збільшенням видобутку нафти, потреба в робочій силі перевищила кількість місцевої. Міграція швидко зростала після 1973 р., коли великі прибутки від нафти дали змогу здійснювати масштабні програми соціо-економічного розвитку.

Таблиця 5. Показники міжнародної міграції в обраних країнах Арабського регіону

	Загальна чисельність мігрантів (тис. осіб)				Річний приріст (%)	Часта у загальній кількості населення (%)		Показник жіночої міграції (%)		Часта емігрантів (%)
	1960	1990	2005	2010		1960–2010	1960	2005	1960	
Бруней	20,6	73,2	124,2	148,1	4,0	25,1	33,6	42,0	44,8	4,9
Кувейт	90,6	1 585,3	1 869,7	2 097,5	6,7	32,6	69,2	25,6	30,0	16,6
Катар	14,4	369,8	712,9	1 305,4	8,7	32,0	80,5	25,8	25,8	2,3
ОАЕ	2,2	1 330,3	2 863,0	3 293,3	15,9	2,4	70,0	15,0	27,7	3,3
Бахрейн	26,7	173,2	278,2	315,4	5,2	17,1	38,2	27,9	31,9	15,9
Оман	43,7	423,6	666,3	826,1	6,1	7,7	25,5	21,2	20,8	0,7
Саудівська Аравія	63,4	4 743,0	6 336,7	7 288,9	10,2	1,6	26,8	36,4	30,1	1,1
Іран	48,4	4 291,6	2 062,2	2 128,7	8,3	0,2	2,9	50,6	39,7	1,3
Йорданія	385,8	1 146,3	2 345,2	2 973,0	4,0	43,1	42,1	49,2	49,1	11,6
Сирія	276,1	690,3	1 326,4	2 205,8	3,5	6,0	6,9	48,7	48,9	2,4

* Джерело: складено автором за даними [4, 5].

У 1975 р. кількість міжнародних мігрантів в шістьох основних центрах імміграції в регіоні (Бахрейн, Кувейт, Оман, Катар, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати) становило 2 млн. осіб, а у 1980 р. – вже 4 млн. осіб, або 44 % загальної кількості населення. Наприкінці 1990-х років у цих шести країнах, а також у Лівії налічувалося 5 млн. іммігрантів, частка яких складала понад 50 % сукупної робочої сили.

У 2010 р. на ці країни припадає вже більше 15 млн. осіб. Питома вага іноземних робітників в цих країнах становить понад 50 %, в Катарі – 85 %, ОАЕ – 90 %. Лідером в арабському центрі міжнародного ринку праці є Саудівська Аравія її частка в регіоні становить – 32,3 % з чисельністю міжнародних мігрантів у 7,3 млн. осіб. І ця країна потерпає від хвилі нелегальної міграції,

що є причиною міжкраїнових конфліктів, особливо гостро стоїть питання з Йеменом. В 2013 році в Саудівській Аравії на прикордонній території почали будувати велику арабську стіну, щоб протистояти потоку нелегальної міграції з іншої ісламської держави. На другому місці по чисельності мігрантів в цьому регіоні є ОАЕ з кількістю мігрантів 3,9 млн. осіб. Основними донорами для ОАЕ є Пакістан, Індія, Бангладеш, Шрі-Ланка, Непал та інші країни Південної Азії і при цьому 90% від цих мігрантів не є громадянами ОАЕ.

Взагалі в регіоні переважну частину арабської міграції забезпечують Індія, Пакістан, Єгипет, Ірак, Сирія, Йорданія, Палестина, а також Греція, Туреччина та Італія. Крім того, існує значний потік мігрантів-будівельників із Південної Кореї і Таїланду. Таким чином,

Арабський центр міжнародного ринку праці характеризується високими темпами переміщення мігрантів особливо всередині регіону, з високими конфліктними аспектами нелегальної міграції.

Латиноамериканський регіон. Латиноамериканський центр міжнародного ринку праці складається з країн

регіону Латинської Америки. Основними країнами залученими до процесів міжнародної міграції є Аргентина, Венесуела, Бразилія, Чилі, Еквадор та Болівія. Загальна чисельність іммігрантів у країнах Латинської Америки у 2009 р. складала близько 4,5 млн. осіб.

Таблиця 6. Показники міжнародної міграції в обраних країнах Латинської Америки

	Загальна чисельність мігрантів (тис. осіб)				Річний приріст (%)	Части у загальній кількості населення (%)		Показник жіночої міграції (%)		Части емігрантів (%)
	1960	1990	2005	2010		1960	2005	1960	2005	
Аргентина	2 601,2	1 649,9	1 494,1	1 449,3	-1,2	12,6	3,9	45,4	53,4	1,6
Уругвай	192,2	98,2	84,1	79,9	-1,8	7,6	2,5	47,8	54,0	7,0
Куба	143,6	34,6	15,3	15,3	-5,0	2,0	0,1	30,6	29,0	8,9
Венесуела	509,5	1 023,8	1 011,4	1 007,4	1,5	6,7	3,8	37,9	49,9	1,4
Бразилія	1 397,1	798,5	686,3	688,0	-1,6	1,9	0,4	44,4	46,4	0,5
Колумбія	58,7	104,3	110,0	110,3	1,4	0,4	0,3	43,9	48,3	3,9
Перу	66,5	56,0	41,6	37,6	-1,0	0,7	0,1	44,3	52,4	2,7
Парагвай	50,0	183,3	168,2	161,3	2,7	2,6	2,8	47,4	48,1	6,9
Чилі	104,8	107,5	231,5	320,4	1,8	1,4	1,4	43,7	52,3	3,3
Еквадор	24,1	78,7	123,6	393,6	3,6	0,5	0,9	45,5	49,1	5,3
Болівія	42,7	59,6	114,0	145,8	2,2	1,3	1,2	43,4	48,1	4,3

* Джерело: складено автором за даними [4, 5].

Основною характерною рисою цього регіону є динамічним є обмін робочою силою між самими латиноамериканськими країнами, особливо у формі сезонної та нелегальної міграції. Взагалі приблизно 3% населення Латинської Америки складають емігранти з країн Близького Сходу (18 млн. осіб). Основною приймаючою країною регіону є Аргентина. Вона займає частку у 32,9% міжнародних мігрантів, що проїждять в цей регіон загальна кількість мігрантів в ній складає близько 1,5 млн. осіб. До неї також як і у весь регіон приїждить багато емігрантів з Близького сходу, і основною країною донором для Аргентини є Ліван. Взагалі приблизно 3% населення Латинської Америки складають емігранти з країн Близького Сходу (18 млн. осіб). Вихідці з Лівану за підрахунками МОМ становлять 10% населення Аргентини. Далі слідують Венесуела з кількістю мігрантів на рівні 1 млн. осіб та Бразилія – 700 тис. осіб [6]. Вони є основними державами-реципієнтами в даному регіоні. Ці три країни, а також Болівія, Чилі та Парагвай, відчувають гострий дефіцит у кваліфікованій робочій силі, а тому субсидують спеціальні програми з залучення мігрантів із країн Східної Європи і СНД. Ще однією важливою характеристикою-проявом "нової економіки" в регіоні є те., що міграція на відміну від попереднього періоду стала тимчасовою при якій міжнародні мігранти мають намір із закінченням певного строку повернутись назад на батьківщину.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Причинами міграції робочої сили в "новій економіці" залишаються чинники як економічного, так і неекономічного характеру, з все ще домінуванням першого. Найбільшими сучасними центрами міжнародного ринку праці є Північноамериканський та Західноєвропейський центри, в яких загальна кількість мігрантів становить близько 110 млн. осіб. Основними характеристиками тенденцій розвитку міжнародної міграції робочої сили під впливом "нової економіки" є: по-перше, ротаційний характер міжнародної міграції робочої сили підсилений чинниками нової інформаційної економіки; по-друге, дедалі більше втягнення в

міграційні потоки громадян із країн "Півдня", що виїжджають зі своїх країн вже не виключно за економічними чинниками, але і за реалізацією своїх здібностей у інфраструктурі інформаційної економіки, що є доступним в більшості масштабах у країнах "Півночі"; по-третє, збільшення обсягу інтернаціоналізації виробництва та пов'язана з нею діяльність ТНК, що створює підвищений інтерес до використання праці мігрантів; по-четверте, формування підвищеного попиту на високоосвічені кадри започаткувало новий вид трудової міграції "відплив умів", по-п'яте, зростає частка ротаційної міграції, яка вже займає 33-40% всієї кількості мігрантів у світі.

Список використаної літератури:

1. Economic migration, social cohesion and development: towards an integrated approach. 8th Council of Europe conference of ministers responsible for migration affairs. – Режим доступу: http://8emc.mvceexpo.com.ua/img/zstored/File/Issue_paper_en.pdf
2. Education and Work Force Committee. Офіційний сайт Комітету з освіти та робочої сили Палати представників США (Нижня палата Конгресу США). – Режим доступу: <http://edworkforce.house.gov/>
3. For legal migration to EU member states on how to prevent labour abuses and labour exploitation. Ukraine: guide for labour migrants: Легальна трудова міграція до країн ЄС та попередження порушень трудових прав і трудової експлуатації. Україна/ посібник-довідник для трудових мігрантів / Міжнародна організація з міграції (МОМ). – К. : Міжнародна організація з міграції (МОМ), 2007. – 115 с. – Режим доступу: <http://www.ilo.org>
4. Human Development Report 2009. Overcoming Barriers: Human Mobility and Development. United Nations Development Programme. – Режим доступу: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009.pdf
5. Human Development Report 2013 The rise of the South: Human Progress in a Diverse World. United Nations Development Programme. – Режим доступу: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2013_EN_complete.pdf
6. ILO Офіційний сайт Міжнародної організації праці. – Режим доступу: <http://laborsta.ilo.org/>
7. International Migration Database. OECD.StatExtracts. – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?lang=en&SubSessionId=3774ae46-b849-4cfd-a7bc-891d2b485009&themetreeid=200>
8. International Migration Outlook 2013. Офіційний сайт ОЕСР. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/els/mig/imo2013.htm>
9. Гайдуцький А. 10 факторів росту денежных переводов в Украину. Forbes Україна №6 2013. – Режим доступу: <http://forbes.ua/opinions/1355094-10-faktorov-rosta-denezhnyh-perevodov-v-ukrainu>
10. Світова економіка: Підручник / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач та ін. – К.: Либідь, 2007. – 640 с.

Надійшла до редколегії 01.11.13

Е. Комендант, канд. экон. наук, ассист.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

СОВРЕМЕННЫЕ ЦЕНТРЫ МЕЖДУНАРОДНОГО РЫНКА ТРУДА ПОД ВЛИЯНИЕМ НОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Определены основные составляющие влияния новой экономики на современные мировые центры международной миграции. Рассмотрено современное состояние центров международной миграции. Проведена эмпирическая проверка международной миграции и развитие новых форм миграции на международном рынке труда.

Ключевые слова: международная миграция, новая экономика, формы миграции, международные центры миграции.

O. Komendant, PhD in Economics, Assistant
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

INTERNATIONAL CENTERS OF INTERNATIONAL LABOR MARKET UNDER THE INFLUENCE OF THE NEW ECONOMY

Main part of impact of new economy on modern world centers of international migration are considered. Empiric tests of appearance and allocation of new form of migration on international labor market.

Keywords: international migration, 'new economy', forms of migration, international centers of migration.

УДК 316.77:659.1
JEL M37

Н. Кочкіна, канд. экон. наук, доц.,
В. Наконечний, маг. экон. наук
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ВІРУСНОЇ РЕКЛАМИ

У статті виявлено тенденції розвитку світового ринку реклами загалом та ринку вірусної реклами зокрема. Визначено темпи зростання рекламних витрат по країнах світу. Показано місце українського сегменту рекламного ринку. Розраховано показник його насичення.

Ключові слова: реклама, Інтернет-реклама, вірусна реклама.

Постановка проблеми. У даний час рекламний ринок є важливим сектором економіки країн світу, що демонструє динамічне зростання. Інтенсивний розвиток реклами в Україні стає значущим соціальним чинником. Культурна специфіка реклами як форми соціальної комунікації полягає у сприянні передачі духовного досвіду нації у вигляді моделей поведінки споживачів. Реклама впливає на формування життєвих установок індивідів, їх особистісних та суспільних цінностей, сприяє збереженню та передачі національних стандартів життя іншим поколінням.

Особливістю сучасного стану розвитку реклами є зниження ефективності її традиційних інструментів. Перенасичення інформаційного простору призводить до блокування та ігнорування рекламної інформації. Більшість глядачів телебачення перемикає канали під час рекламних пауз. Лише одиниці з читачів друкованої преси в змозі згадати рекламні оголошення; ще менша кількість пам'ятає фірму рекламодавця. Ці фактори обумовлюють появу нового інструменту рекламної комунікації – вірусної реклами. Її принцип дії заснований на розміщенні привабливого контенту, що стимулює адресатів передавати його далі, виступаючи у ролі добровільних відправників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вірусні технології реклами та їх застосування розглядаються здебільшого у працях зарубіжних фахівців Д.Алсопа, П.Еклера, Р.Фергюсона, Д.Голденберга, А.Каїкаті, С.Годіна, Р.Уілсона, та інших. Сучасним напрямом розвитку та національній специфіці міжнародної реклами присвятили свої дослідження А.К.Боковіков, І.Л. Вікеннтьєв, І.В.Крилов, А.Н.Лебедев, В.Л.Музикант, Г. Почепцов,

І.Слісаренко, В.Матвієнко, Є.Ромат. У даних роботах переважає дослідження теоретичних складових реклами як чинника, що впливає на громадську думку. Практичні аспекти динамічного розвитку ринку реклами загалом та вірусної реклами зокрема залишаються поза увагою.

Отже **метою** даної статті є виявлення передумов розвитку світового ринку вірусної реклами. **Об'єктом** дослідження виступає функціонування світового ринку вірусної реклами в умовах перенасичення інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вірусна реклама як відносно новий інструмент реклами передбачає розробку комунікаційних звернень, що спонукають отримувачів передавати їх далі ланцюгом рекламної комунікації. Її особливістю є те, що споживач сприймає її скоріше як розвагу, а не рекламу [1, с. 38].

Найбільшого поширення здобула вірусна реклама на основі Інтернет-технологій. Отримавши цікавий відеоролик або корисну інформацію, користувач ділиться ними з іншими людьми (друзями, колегами, членами сім'ї). При цьому контент, що передається від однієї людини до іншої, обов'язково містить рекламу інформацію в явному чи латентному вигляді. В результаті вірусна реклама розповсюджується самостійно без додаткових витрат та зусиль з боку рекламодавця.

Для окреслення передумов розвитку вірусної реклами проаналізуємо загальні тенденції світового рекламного ринку. За прогнозами ZenithOptimedia [2], загальносвітові витрати на рекламу в 2013 році виростуть на 3,9% в порівнянні з минулим роком і досягнуть 518 млрд. дол. США. У 2015 році планується зростання глобального ринку реклами на 5,6% (рис. 1).